

Orijinal Kaynak: Flórez, Santiago. (2021, May 12). “The Spanish Witches of Cartagena”, *History Today*.

Atıf Şekli: Flórez, Santiago. (2021, Haziran 15). “Cartagena’nın İspanyol Cadıları”, Çev. Cemal C. Tarımcıoğlu, *Sosyal Bilimler*. sosyalbilimler.org/cartagena-ıspanyol-cadilari

Cartagena’nın İspanyol Cadıları

Santiago Flórez

Türkçesi: Cemal C. Tarımcıoğlu

25 Mart 1638’de dokuz kişi, büyük bir kalabalığın huzurunda kolonyal Cartagena kentinin Ana Meydanı’na getirildi. Bu dokuz kişi, şimdi Plaza de Bolívar olan bu yerde, 1610’da Cartagena’da bir ofis kuran İspanyol Engizisyonu tarafından yürütülen bir açık duruşmaya tabi tutuldular. İlk Büyük Engizisyoncuları Don Mateo de Salcedo ve Don Juan de Mayozca, katedraldeki bir Ayin ile şehre takdim edildi. İkili, burada hem güçlerini hem de Yahudilere, Müslümanlara, Protestanlara ve büyücülüğe zulmetme niyetlerini açıkladı. Cartagena, Yeni Dünya’da farkına varılan pek çok şeytana zulmederek Engizisyon’un Katolik ortodoksluğu sürdürme savaşında kısa sürede merkezi bir yere sahip olacaktı.

O gün sekiz Portekizli, Yahudilik dinini uygulamaktan suçlu bulundu ancak dokuzuncu hüküm farklıydı ve kalabalık arasında bir kargaşaya yol açtı. Eskiden köleleştirilmiş bir kadın olan Paula de Eguiluz, hayatında ikinci ancak son kez olmamak üzere büyücülükten suçlu buldu. Açık duruşmanın resmi kayıtlarına göre, mahkûmiyeti açıklandığında “halkın mırıldanması nedeniyle cezayı yüksek sesle okumak mümkün değildi.”

Paula de Eguiluz, 1592’de Santo Domingo’da köle olarak dünyaya gelmişti. Yirmili yaşlarında, Kübalı bir köle sahibi ve madenci olan Joan de Egauiluz tarafından satın alındı ve Havana’ya götürüldü. Burada üç çocuk doğurdu ve soyadını aldı. 1623’te yeni doğmuş bir çocuğu öldürüp kanını içtiği için cadılıkla suçlanarak tutuklandı. Engizisyon’un karşısına çıkmak üzere Cartagena’ya götürüldü.

Paula de Egauiluz, suçlamaları reddetti ve suçlamaların temelinde Joan de Egauiluz’un “onu sevdiği ve onu iyi giydirdiği” için kendisini kıskanan komşularının kıskançlığı olduğunu iddia etti. Paula’nın zangoç olarak çalışan Kübalı komşularından biri, “iyi giyimli olmasına rağmen kilisede hiç görülmedi” iddiasıyla ona karşı tanıklık etti. Mahkeme kayıtlarına göre Paula, bebeğin kanını içmediğini ancak “annenin isteği üzerine bebeğin şişmiş karnına tedavi olarak biberiye ve lavanta koyduğunu” açıkladı.

Muhtemelen işkenceyi de içeren üç aylık bir duruşmanın ardından Paula, şeytanın hizmetkârı olduğunu, başka cadıları işe aldığını ve bebeği öldürdüğünü itiraf etti. İtirafıyla ilgili kayıtlarda “şeytanın hafızasını elinden aldığını (...) ve Rabbimiz İsa Mesih’e inandığı

ve ebedi ruhunu korumak istediği için itiraf ettiğini” iddia ettiği açıklanmaktadır. Paula, bir cadı olarak suçlu bulundu ve iki yüz kırbaç cezasına çarptırıldı. Küba’dan kalıcı olarak sürüldü ve Engizisyon’un emriyle, kâfirler tarafından giyilen alevlerle süslenmiş bir tövbe şapkası olan *sanbenito* takarak bir devlet hastanesinde iki yıl süreyle çalışmaya mahkûm edildi.

Amerika kıtalarındaki İspanyol Engizisyonu tarafından yargılanan 538 büyücülük vakasının yarısından fazlası Cartagena’da gerçekleşti. İspanyol komutan Pedro de Heredia tarafından 1533 yılında kurulan Cartagena de Indias, adını Murcia’daki bir İspanyol kentinden almıştır ve Calamari adlı yerli bir yerleşim yeri üzerine inşa edilmiştir. Kısa süre sonra Yeni Dünya’daki en önemli İspanyol limanlarından biri hâline geldi. Avrupa’ya gönderilen gümüş ve altının son çıkış noktasıydı. Bu durum, şehri korsanlar için çekici bir yer hâline getirdi. Şehir, özellikle 1586’da şehrin katedralini yıkan Francis Drake tarafından defalarca saldırıya uğradı ve yağmalandı. İspanyollar, bunun üzerine Cartagena’nın etrafına bir kale ve duvar inşa ederek ona “la ciudad amurallada” (duvarlı şehir) takma adını kazandırdılar.

Şehirde büyücülükle suçlananların neredeyse tamamı kadındı ancak cezalar Kuzey Amerika veya Avrupa’dakinden daha yumuşak olma eğilimindeydi. En yaygın ceza, alenen aşağılama ve kamu hastanelerinde zorunlu çalıştırmaydı. Bu kısmen pragmatik nedenlerden kaynaklanıyordu: İspanyollar, yeni imparatorluklarındaki madencilik ve tarım gibi farklı ekonomik girişimlerini desteklemek için ucuz işgücüne ihtiyaç duyuyordu. İspanyol krallığı, Yeni Dünya’nın yerli halklarına görünüşte yakınlık gösterdi. Kastilyalı I. Isabella, 1503’te yerli halkın zorla çalıştırılmasına karşı bir kraliyet hükmü imzaladı: “Herkes hizmetçi olarak değil özgür bir kişi olarak çalışmalı ve onlara iyi davranılmalıdır. Ve Hıristiyanlar diğerlerinden daha iyidir. Kimsenin onlara kötü davranmasına izin vermeyin.”

İspanyolların gelişinden sonra yerli nüfustaki demografik çöküşten endişe duyan Isabella’nın torunu V. Charles, 1542’de “köle yaratmak için hiçbir neden ya da gerekçe” olmadığını belirttiği *New Laws of The Indies for the Good Treatment and Preservation of the Indians*’ı [Yerlilere İyi Davranılması ve Korunması için Yeni Yasalar] imzaladı. Pedro de Heredia, Cartagena’da 1548’de ve sonra 1552’de diğer şeylerin yanı sıra yerel halkı istismar etmekle suçlandığı bir duruşma ile karşı karşıya kaldı. Suçlu bulundu, cezasına itiraz etmek için İspanya’ya döndü ancak gemisi 1554’teki yolculuk sırasında battı ve öldü kabul edildi.

Charles’ın oğlu II. Philip, 1593 tarihli bir kraliyet kararnamesinde daha da ileri giderek yetkililerine şöyle buyurdu: “Hakaret eden, kötü davranan ve suç işleyen İspanyollar, sanki bu suçlar diğer İspanyollara karşı işlenmiş gibi daha sert bir şekilde cezalandırılmalıdır.” Ancak bu tür hükümler, Transatlantik Köle Ticaretinde insan ticareti yapanları kapsamıyordu. Phillip, 1571’de Cartagena’ya yetkili bir köle limanı ve pazarı statüsünü verdi. Cartagena sonraki 50 yılda, İspanyol Amerika’daki en büyük köle pazarı

haline geldi. O dönemde 300.000'den fazla köle satıldı, oysa şehrin nüfusu 13.000'den azdı.

1623'teki ilk duruşmasından iki yıl sonra, Paula de Eguiluz özgür bir kadın oldu ve özgür siyah erkekler ve kadınlar tarafından geliştirilen bir mahalle olan Getsemani'ye taşındı. Bir zamanlar fakir ve tehlikeli bir yer olarak kabul edilen bu yer, bugün bir turizm merkezidir. Paula'nın nasıl veya niçin özgür bir kadın olduğuna dair yazılı bir kayıt bulunmamakla birlikte, Joan de Egauiluz'un büyücülükten hüküm giymiş bir kadınla ilişkiden kaçınmak için onu Cartagena'da serbest bırakması muhtemeldir. Paula, çamaşırcı ve *curandera* yani "şifacı" olarak çalıştı. Müşterileri ağırlıklı olarak özgür siyah ve melez kadınlardı ancak daha zengin müdavimleri de vardı. Kocalarının sadakatini garanti altına almak ve aynı zamanda kendi cinsel performanslarını artırmak için onlara iksirler, ritüeller ve dualar sunuyordu. İspanya'dan ithal edilen lüks bir ürün olan bir şişe şarabın 5 pesoya mal olduğu bir zamanda, işi için genellikle 50 pesoya kadar ödeme alıyordu.

Paula 1632'de bir kez daha büyücülük yapmakla suçlandı. Savunması sırasında, Engizisyoncuları kendisini şeytandan koruyamamakla suçlamak, yerel seçkinleri eleştirmek, diğer sözde cadıların isimlerini vermek ve birçok müşterisini ve arkadaşını kendi lehine ifade vermeye çağırmak arasında gidip geldi. Daha sonra 1634'te bir karar verilmeden önce üçüncü bir duruşma başladı. Paula'nın ikinci duruşmasında cadı olarak isimlendirdiği kadınlardan birkaçı onu liderleri olmakla suçlamıştı. Paula, 1638'de cadı olmaktan ikinci defa suçlu bulundu.

İkinci mahkumiyetinden sonra hangi cezayı aldığı açık değilse de 1649'da İspanya'ya raporlar göndermekle görevli bir Engizisyoncu olan İspanyol rahip Pedro Medina, Paula'nın kiliseyle barıştığını, hapishaneleri düzenli olarak ziyaret ettiğini, büyücülükle suçlanan diğer kadınlara yardım sağladığını ve topluluğun değerli bir üyesi olduğunu yazdı. Onun büyücülükle ilişkilendirilmesi, Cartagena Piskoposu Pérez de Lizarraga'yı 1647'deki ölümünden önce şifa hizmetlerini talep etmekten alıkoymadı.

Paula, duruşmaları boyunca sorgulayıcılarının ondan ne tür bir hikâye beklediğini muhtemelen anlamaya başlamıştır: Yerli büyücülüğüne karşı inançlarına ve korkularına güven veren bir hikâye. Tarihçi James H. Sweet, *Recreating Africa* [Afrika'yı Yeniden Yaratmak] adlı çalışmasında köle sahiplerini, aşırı cezalar uygulayanların kölelerini "büyücülük veya zehir kullanarak onlardan intikam almaya" teşvik etme riski taşıdıkları konusunda uyarı Portekizli rahip André João Antovil'den alıntı yapmaktadır. Yine de büyücülükten korkarken, büyücülüğün sözde varlığı sömürge otoritelerine yerli ve köleleştirilmiş kadınların bilgilerini, bedenlerini ve davranışlarını kontrol etmek için bir bahane sağladı. Birçoğu korkunç muamelelere maruz kaldı. Engizisyoncular, insanların işkence altında tamamen dürüst olduklarına inanıyordu. Rahip Pedro Medina, 1649'da Engizisyon Yüksek Konseyi'ne yazdığı bir mektupta, Paula'nın on yıl önce kendisini mahkûm eden dört Engizisyon üyesini tedavi etmek için yeteneklerini kullandığını bildirdi.

Melez bir çift olan Rufina ve Diego Lopez, 1635'te büyücülükle suçlandılar ve işkence altında suçlarını itiraf ettiler. Mahkeme kayıtları, Rufina'nın Engizisyon üyelerine Paula de Eguiluz'un kendisine asıl itirafını korumasını tavsiye ettiğini söyleyerek ifadesini değiştirmeye çalıştığını gösteriyor. Engizisyon üyeleri için bu, Cartagena'da bir grup cadı varlığının kanıtıydı. Ancak Paula ve diğer bu tür mahkûm kadınlar için, Engizisyon üyelerinin duymak istediklerini öğrenmek ve onlara bu doğaüstü güç hikâyelerini sunarken pişmanlık göstererek bağışlama dilemeleri, ezici çoğunlukla adaletsiz bir toplumda hayatta kalmak için bir strateji hâline geldi.

Kayda Değer Akademik Metinler mottosuyla, 10 Ağustos 2015 tarihinde yayın hayatına başlayan *sosyalbilimler.org*, sosyal bilimler meselelerine yoğunlaşan, gönüllülük odaklı, açık erişim, akademik bir web sitesidir. Hakkında detaylı bilgi almak için sosyalbilimler.org/hakkinda sayfasını, ekibimizde gönüllü olarak görev almak için sosyalbilimler.org/basvuru sayfasını ziyaret edebilirsiniz.

Facebook, Twitter, Instagram ve YouTube'da @sosbilorg kullanıcı adıyla *Sosyal Bilimler*'i takip edebilirsiniz.

sosyalbilimler.org/abonelik sayfasından e-bülten abonesi olarak, her pazar günü, o hafta içinde *sosyalbilimler.org*'da yayımlanan çalışmaların tamamını size gönderilecek bir e-posta ile alabilirsiniz.

sosyalbilimler.org'da yayımlanan metin, video ve podcastlerin paylaşıldığı Telegram grubuna t.me/sosbilorg adresinden katılabilirsiniz.